

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 2022-17310
Den 2. november 2022

Rådsmøde (udenrigsanliggender) den 14. november 2022

SAMLENOTAT

1. Ruslands aggression mod Ukraine.....	2
2. Afrikas store søers region	4
3. Vestbalkan	6

1. Ruslands aggression mod Ukraine

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

På rådsmødet ventes en drøftelse af Ruslands militære aggression mod Ukraine. Indholdet af drøftelsen vil afhænge af udviklingen frem mod rådsmødet, men forventes på nuværende tidspunkt at omhandle EU's tilgang til Rusland; beskyttelse af kritisk infrastruktur i både Ukraine og Moldova; yderligere sanktioner relateret til krigen i Ukraine; samt accountability. Politisk vedtagelse af igangsættelsen af EU's militære træningsmission til støtte for Ukraine (EUMAM). Regeringen forsætter støtten til Ukraine samt de hårdest mulige sanktioner, der kan opnås enighed om samt en robust EU-tilgang til Rusland.

2. Baggrund

Ruslands omfattende militære aggression mod Ukraine fortsætter på niende måned. Præsident Putin har efter de succesfulde ukrainske fremrykninger markant eskaleret krigen. Rusland har gennemført en delvis militær mobilisering og formelt annekteret de øst- og sydkrainske regioner Donetsk, Luhansk, Kherson og Zaporizjzja efter afholdelse af ulovlige folkeafstemninger i regionerne. Putin er flere gange kommet med slet skjulte trusler om brug af atomvåben, hvis russisk territorium – herunder de annekterede områder – trues. Belarus har indtaget en fornyet rolle i Ruslands krig mod Ukraine med en ny fælles russisk-belarussisk militærindsats ved landets vestlige grænse. Senest har Rusland markant intensiveret konflikten med missil- og droneangreb på civil og kritisk infrastruktur i flere af Ukraines storbyer samt suspenderet aftalen om korneksport fra Ukraine.

Energisektoren i Ukraine er hårdt ramt af de seneste russiske bombardementer og droneangreb. Den ukrainske regering anslår, at ca. 40-45 pct. af energiinfrastrukturen er kritisk beskadiget. Op mod 1,4 mio. ukrainske husstande er uden elforsyning. Moldova er presset af mangelfulde og dyre energileverancer samt en generel usikker sikkerhedssituation.

Der pågår drøftelser i EU om rammerne og prioriteterne for EU's tilgang til Rusland. Fokus er på styrkelse af EU's modstandsdygtighed, støtte til og samarbejde med østlige partnerlande, fortsatte sanktioner og international isolering af Rusland samt støtte til russisk civilsamfund.

EU vedtog d. 6. oktober 2022 den ottende sanktionspakke. Pakken indeholder bl.a. en række import- og eksportforbud, forbud mod tjenesteydelser og etablering af juridisk grundlag for at indføre G7's olie-prisloft i EU, når arbejdet med dette er fuldendt i G7. Kommissionen arbejder kontinuerligt på mulige yderligere sanktioner relateret til krigen i Ukraine.

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 17. oktober 2022 blev det vedtaget at etablere en militær EU-træningsmission til støtte for Ukraine (EUMAM). Træningsmissionen forventes i første omgang at have et 2-årigt mandat og gennemføres midlertidigt på EU's eget territorium. Først når omstændighederne tillader det, vil missionens træningsaktiviteter kunne flyttes til Ukraine. En evt. flytning af missionen til Ukraine vil kræve en ny selvstændig politisk beslutning og kræve enstemmighed.

20.-21. oktober 2022 anerkendte Det Europæiske Råd Ukraines bestræbelser på at sikre, at de ansvarlige drages til ansvar for krigsforbrydelser og opfordrede den højstående repræsentant og Kommissionen til at undersøge mulighederne for at sikre accountability.

3. Formål og indhold

Indholdet af drøftelsen vil afhænge af udviklingen frem mod rådsmødet. Der ventes på nuværende tidspunkt særligt fokus på mulige yderligere sanktioner, beskyttelse af kritisk infrastruktur i Ukraine og Moldova samt accountability. Desuden forventes igangsættelsen af EU's militære træningsmission til støtte for Ukraine at blive politisk vedtaget. Herudover ventes en drøftelse af EU's tilgang til Rusland mhp. at enes om en linje, der vil kunne kommunikeres efter mødet.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der er generel konsensus om, at de hidtidige vejledende principper i EU's Ruslandspolitik må erstattes af en ny tilgang i lyset af Ruslands militære invasion af Ukraine. Der ventes dertil bred opbakning blandt medlemsstaterne til eventuelle nye sanktioner og opbakning fra medlemslandene til politisk vedtagelse af igangsættelsen af den militære EU-træningsmission til støtte for Ukraine og igangsættelse af træningsaktiviteterne hurtigst muligt.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen forsætter støtten til Ukraine samt de hårdest mulige sanktioner, der kan opnås enighed om samt en robust EU-tilgang til Rusland. I forlængelse af forhandlingsoplæg den 30. september 2022 støtter regeringen politisk vedtagelse af igangsættelsen af den militære EU-træningsmission til støtte for Ukraine.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har senest været forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering den 13. oktober 2022 i forbindelse med skriftlig forelæggelse af rådsmødet (udenrigsanliggender) den 17. oktober 2022.

2. Afrikas store søers region

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

På rådsmødet ventes drøftelsen om Afrikas store søers region at bidrage til at give politisk retning for en ny strategisk tilgang til EU's engagement i regionen. Regeringen støtter den fælles EU-linje.

2. Baggrund

Afrikas store søers region, som i sin snævre form omfatter Burundi, Den Demokratiske Republik Congo (DRC), Rwanda og Uganda, er et regionalt brændpunkt i det centrale Afrika, der påvirker sikkerheden og stabiliteten på hele det afrikanske kontinent. En af de værste humanitære kriser i verden pågår i det østlige DRC, som har været genstand for væbnet konflikt de sidste 25 år. Næsten 6 mio. congolesere er internt fordrevne (IDPs), det højeste antal i Afrika, omkring 27 mio. mennesker er akut fødevaresusikre, og 3,4 mio. mennesker er alvorligt underernærede. Der rapporteres dagligt om menneskerettighedskrænkelser og seksuel og kønsbaseret vold. Næsten 1 mio. congolesere er flygtet til nabolande.

Landene i de store søers region, særligt DRC, har nogle af verdens vigtigste og største mineralreserver, en række såkaldte konfliktminerale som kobber, coltan, guld og tantal, som anvendes i produktion af højteknologisk udstyr. DRC's østlige minerige region er kampplads for mere end 100 væbnede grupper, der kæmper om kontrol med minerne. Flere af grupperne bruger området som base for angreb på nabolandene Angola, Burundi, Den Centralafrikanske Republik, Rwanda og Uganda.

Siden november 2021 er væbnede kampe mellem DRC's hær og oprørsgruppen M23 blusset op i det østlige DRC og pustet til spændingerne mellem DRC og Rwanda. DRC anklager Rwanda for at støtte M23, og Rwanda anklager DRC for at samarbejde med militsen Forces démocratiques de Libération du Rwanda (FDLR), som har bånd til den milits af etniske hutuer, der var ansvarlig for folkemordet på tutsierne i Rwanda i 1994, og som opererer i det østlige DRC.

Hen over sommeren har stigende utilfredshed blandt civilbefolkningen i DRC med FN's fredsbevarende mission MONUSCO resulteret i flere voldlige sammenstød, og både demonstranter og FN-soldater har mistet livet. DRC's regering har efterfølgende bedt MONUSCO om at trække sig ud af landet senest i december 2024. MONUSCO's mandat skal forhandles i FN's Sikkerhedsråd til december 2022, hvor det er tvivlsomt, om der kan vedtages en mandatfornyelse.

East African Community (EAC), et politisk samarbejdsforum bestående af DRC, Burundi, Kenya, Rwanda, Sydsudan, Uganda og Tanzania, undertegnede i september en formel aftale (Status of Forces Agreement) om deployeringen af regionale sikkerhedsstyrker til det østlige DRC for at bistå DRC's militær med at stabilisere situationen. Burundi har allerede indsat styrker, og der ventes bidrag fra Kenya, Tanzania, Sydsudan og Uganda. Det er aftalt, at Rwanda ikke bidrager med styrker.

3. Formål og indhold

EU vedtog rådskonklusioner om de store søers region i 2013, som fastsatte rammerne for EU's strategiske engagement i regionen. Drøftelsen på Rådsmødet vil give retning for senere rådskonklusioner, der skal fastlægge en fornyet strategisk EU-tilgang til regionens udfordringer og muligheder og til brugen af EU's udenrigs-, sikkerheds- og udviklingspolitiske instrumenter. Fokus for drøftelserne vil således være, hvordan EU styrker sin position i den geostrategisk vigtige region og mobiliserer det fulde spektrum af EU's politikker og instrumenter for at støtte bestræbelser på at deeskalere situationen og fremme fred og stabilitet.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres i sagen.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes konsensus om behovet for at udvikle en mere strategisk EU-tilgang til regionens udfordringer og muligheder og til brugen af EU's udenrigs-, sikkerheds- og udviklingspolitiske instrumenter.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter den fælles EU-linje.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

3. Vestbalkan

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

Der forventes en generel drøftelse af Vestbalkan, herunder EU's engagement i regionen, udenrigs- og sikkerhedspolitiske forhold, geopolitik samt reformer. Dette i lyset af det kommende EU-Vestbalkan-topmøde i december. Der er samtidig tale om en opfølgning på tidligere drøftelser, herunder den drøftelse Rådet havde i maj 2022 mhp. at se på mulighederne for at øge EU's engagement på det vestlige Balkan, ikke mindst i lyset af Ruslands invasion af Ukraine. Regeringen bakker op om EU's vigtige indsats og engagement på Vestbalkan, som kun er blevet vigtigere med Ruslands invasion af Ukraine.

2. Baggrund

EU har et massivt engagement på Vestbalkan og en naturlig interesse i at sikre en positiv udvikling både politisk, økonomisk og sikkerhedsmæssigt. Det gælder ikke mindst i lyset af Ruslands invasion af Ukraine og implikationerne heraf for såvel landene på Vestbalkan som for EU's engagement i regionen.

De seneste år har regionen fyldt mere på den europa- og udenrigspolitiske dagsorden, og geopolitisk er der i EU stigende opmærksomhed om den rolle som Rusland, Kina, Tyrkiet og Golflandene spiller i området, herunder gennem infrastrukturinvesteringer, kulturprogrammer, såvel som andre former for påvirkningsarbejde mhp. at søge politisk indflydelse. Det gælder dog fortsat, at EU-landene under ét investerer langt mere bilateralt end de ovennævnte lande. Hertil kommer de betragtelige midler, der tilflyder regionen gennem EU's førtiltrædelsesstøtte og den Europæiske Bank for Genopbygnings (EBRDs) aktiviteter. Situationen på Vestbalkan er dog fortsat skrøbelig med bilaterale spændinger samt intern politisk ustabilitet.

I Bosnien-Hercegovina er situationen ikke mindst præget af, at lederen af de bosniske serbere, Milorad Dodik, i november 2021 bekendtgjorde, at Republika Srpska ville trække sig fra Bosnien-Hercegovinas væbnede styrker, sikkerhedstjenesterne, skattemyndighederne og dele af retsvæsenet. Foreløbigt er den bosnisk-serbiske tilbagetrækning fra dele af landets statslige strukturer dog sat i bero, bl.a. efter at Dodik den 14. januar 2022 havde et møde med Serbiens præsident og efterfølgende valgte at gå i dialog om igen at deltage i det politiske samarbejde med føderationen Bosnien-Hercegovina. Der blev afholdt valg i Bosnien-Hercegovina den 2. oktober i år. Generelt forløb valgbehandlingen roligt, om end der ifølge observatører udsendt af OSCE (herunder danske observatører) var flere tilfælde af uregelmæssigheder. EU's Operation EUFOR Althea har spillet en vigtig rolle ift. at sikre stabiliteten i landet. Danmark bidrager i perioden 15. oktober til 20. december 2022 med to helikopterlæger til Operation Althea. Det er Danmarks første bidrag til en militær EU-operation siden afskaffelsen af forsvarsforbeholdet.

Kommissionen fremlagde den 12. oktober 2022 sin årlige udvidelsespakke, som gennemgår fremskridtene i landene på bl.a. Vestbalkan gennem det seneste år. Generelt tegnes der et billede af, at der i de fleste lande ikke har været de store fremskridt at spore. Kommissionen anbefaler dog i udvidelsespakken at tildele Bosnien-Hercegovina kandidatstatus på visse betingelser. Det bemærkes, at EU's udvidelsesproces hører under Rådet for Generelle Anliggender.

3. Formål og indhold

Der lægges op til en bred drøftelse med fokus på geopolitik, udenrigspolitik og sikkerhedssamarbejde med Vestbalkan. Drøftelsen finder sted i lyset af det kommende EU-Vestbalkan-topmøde i december 2022. Der er samtidig tale om en opfølgning på de drøftelser, Rådet for udenrigsanliggender havde i maj og november 2021 samt i maj 2022 mhp. at se på mulige områder, hvor EU's engagement på det vestlige Balkan kan øges. Der forventes særligt fokus på implikationerne for Vestbalkan af Ruslands invasion af Ukraine, herunder regionens opbakning til EU's position og tiltag over for Rusland. Endelig forventes der at være fokus på, hvordan man kan skabe et mere aktivt regionalt engagement, herunder med internationale partnere.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes en generel drøftelse af EU's engagement og udviklingen i regionen, hvor der ikke træffes konkrete beslutninger.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen bakker op om EU's vigtige indsats og engagement på Vestbalkan, som kun er blevet vigtigere med Ruslands invasion af Ukraine. Regionalt samarbejde og gode naboskabsrelationer er væsentlige for sikkerhed og stabilitet i regionen. Regeringen støtter op om Bosnien-Hercegovinas territoriale integritet. Ensidige tiltag, der risikerer at underminere Bosnien-Hercegovinas sammenhængskraft eller territoriale integritet, skal afvises. Regeringen finder det væsentligt, at EU's udvidelsesspor med landene på Vestbalkan ikke sammenblandes med EU's relationer til Vestbalkan generelt. Drøftelser, der vedrører udvidelse, bør fastholdes i regi af rådet for almindelige anliggender.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Vestbalkan har senest været forelagt Folketingets Europaudvalg til orientering den 12. maj 2022.